

κόσμος εἰσὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, τὰ τε ἄλλα καὶ οἱ περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς αὐτῷ συγγραφέντες λόγοι, ἐν οἷς πᾶσιν οὐ μόνον εὐσέβειαν καὶ θεολογικὴν ἐπιστήμην ἔδειξεν ἔχων ὑπερφυῶς, ἀλλὰ καὶ τέχνη καὶ χάριτι ῥητορικῇ πρὸς τοὺς πρώτους, καὶ ἐν αὐτοῖς [τοῖς] "Ἐλλησι διαμιλλώμενος". Ἐν τοῖς πολλοῖς πεπονημένοις τῷ Νικολάῳ θεολογικοῖς συγγράμμασιν, ὧν τὰ πλεῖστα εἰσὶν ἀνέκδοτα, ὑπάρχουσι καὶ κατὰ Λατίνων τὰ ἑξῆς.

1) Λόγος περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος.
2) Ἐλεγχος κατὰ Λατίνων. Ἐν τῷ πονήματι τούτῳ ἀναιρεῖ τὴν σφαλερὰν περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος δόξαν Θωμᾶ τοῦ Ἀκονάτου. Ἀμφοτέρων τῶν πονημάτων ἀπόγραφα ἀπόκεινται ἐν τῇ Βατικανῇ βιβλιοθήκῃ. Τὸν Ἀλλάτιον, εἰπόντα ὅτι τὰ πονήματα ταῦτα δὲν ἀνήκουσι τῷ ἡμετέρῳ Νικολάῳ, ἐξεμυκτήριζεν ὁ Κασιμ. Οὐδῖνος ἐν τῷ περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφῶν πονήματι αὐτοῦ τομ. γ'. σελ. 987. 3) Περὶ ὧν μέμφονται ἡμῖν οἱ Λατῖνοι. Σώζεται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἁγιοταφικικοῦ Μετοχίου ὑπ' ἀριθμὸν 558.

Θεοφάνης ἀρχιεπίσκοπος Νικαίας, ἐν ἔτει 1370 ἦν ἤδη χειροτονημένος ἀρχιερεὺς. Ἐξῆ μὲν ἔτι τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 1380, τὸν δὲ Μάϊον τοῦ ἔτους 1381 οὐκ ἦν ἐν τοῖς ζώσιν (α). Ὁ Σχολάριος (ἐνθα ἀνωτέρω) λέγει περὶ τοῦ Θεοφάνους τάδε. „Μικροῦ διέλαθεν ὁ ἀληθῆς τῆς Νικαίας ἀρχιεπίσκοπος Θεοφάνης, πολλὰ καὶ αὐτὸς κατὰ τῆς τῶν Λατίνων δόξης συγγεγραφῶς, ὃν οὐκ οἶδα τίνας ἂν τῶν ἀπρηριθμημένων δευτέρων τάξαιμι· οὕτως ἄριστος ἦν. Τοσοῦτον γὰρ περιῆν αὐτῷ θεολογίας καὶ λόγου δυνάμεως, καὶ ζήλου τοῦ πρὸς τὴν ἱεράν πίστιν, ὥστε καὶ κατὰ τῆς Βαρλααμίτιδος ἢ καὶ Ἀκινδυνείου αἱρέσεως ἀρίστην ἐξέδωκε πραγματείαν, καὶ βιβλίον ἕτερον κατὰ

(α) Acta Patriarch. Constantin. Tom. 2 p. 6 καὶ 27.

